

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านกายภาพ/สภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ อยู่ในระดับใด จำแนกตามสถานภาพ ในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา แตกต่างกันหรือไม่ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอย่างไร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยตารางเคริจซี่และนอร์แกน จากจำนวนประชากร 2,000 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 322 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตามสำรวจรายการ (Checklist) เกี่ยวกับสภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยเรียงจาก มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เครื่องมือนี้ผู้วิจัยนำไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง และผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามด้านปัญหาการดำเนินงาน อยู่ระหว่าง .50-.92 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .99 ตอนที่ 2 เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็น หาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในการแก้ไขปัญหในแต่ละด้าน โดยการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน (ดังมีรายชื่ออยู่ในภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถิพุทธตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งใส่ของติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ของ เพื่อส่งคืนให้ผู้วิจัย และบางส่วนไปปรับคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS for windows version 10.07 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามสถานภาพ การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) และจำแนกตามขนาดของ โรงเรียนโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออก โดยใช้สถิติค่าความถี่ และร้อยละ จากการคัดเลือก ผู้เชี่ยวชาญ ตามหลักเกณฑ์ ดังกล่าว ได้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วน จำนวน 10 รูป/คน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 ด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออก คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ความพอเพียงของอาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้ดูแลอาคารสถานที่ และการจัดสวนพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ ความสะอาดของโรงอาหาร การติดป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรมจริยธรรม โดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน และอันดับสุดท้าย คือ การจัดกิจกรรมเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิประเทืองปัญญา

1.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออก คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ความมีอิสระในการจัดกิจกรรมของนักเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่าย

พุทธบุตรเพื่อฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ตามหลักไตรสิกขา และการได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนา สำหรับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมด้านนันทนาการของโรงเรียน และอันดับสุดท้าย คือ การจัดกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ของโรงเรียน

1.3 ด้านการเรียนการสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การนำเทคนิควิธีการ สอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา และการนำครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่จัดการศึกษา สำหรับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การประสานความร่วมมือกับวัดคณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและสาระอื่น ๆ และอันดับสุดท้าย คือ การจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอน

1.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ การแสดงความเคารพต่อครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง และการส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ สำหรับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ การนิมนต์พระสงฆ์มาบรรยายธรรมในวันสำคัญ ครูเป็นแบบอย่างชาวพุทธที่ดีให้กับนักเรียน และอันดับสุดท้าย คือ มีการจัดกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ

1.5 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ในการบริหารและการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับองค์กรทุกระดับ และการจัดทำระบบสารสนเทศ มีความเป็นปัจจุบันเพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียน สำหรับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ การปฏิบัติตนและการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของบุคลากรภายในโรงเรียน การบริหารงานของผู้บริหารงานโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน และชุมชนสามารถตรวจสอบการทำงานของโรงเรียนได้ และอันดับสุดท้าย คือ จัดให้มีโครงสร้างการบริหารงานภายในโรงเรียนอย่างชัดเจน

2. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา

2.1 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานภาพ การดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามขนาด ของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ

2.3 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ปัญหา การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม

3.1.1 ความพอเพียงของอาคารสถานที่

3.1.1.1 ควรจัดกิจกรรมให้เด็กนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ ภูมิปัญญาที่วัด เช่น นุ่งสมาธิ เดินจงกรม ในอุโบสถ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

3.1.1.2 ผู้บริหารครูและนักเรียนควรร่วมมือร่วมใจกัน จัดสวนพุทธธรรม ในบริเวณโรงเรียน

3.1.1.3 ครูและนักเรียนร่วมมือกันจัดสภาพห้องเรียนให้เป็นห้องพุทธธรรม โดยการใช้สื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้

3.1.2 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้ดูแลอาคารสถานที่

3.1.2.1 สร้างจิตสำนึกให้เด็กนักเรียนมีความรับผิดชอบหน้าที่ในโรงเรียน

3.1.2.2 ควรจัดให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ไปอบรมศึกษาดูงานในโรงเรียน ด้นแบบ

3.1.2.3 เน้นความพร้อมที่ครูและนักเรียน จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนา ดำเนินการให้ทุกคนรับผิดชอบและคิดว่าเขาคือส่วนหนึ่งขององค์กร และรักษาทักษะสมบัติของส่วน รวมเหมือนของตนเอง

3.1.3 การจัดสวนพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม

3.1.3.1 ควรสอดแทรกหลักพุทธธรรม ควบคู่กับการเรียนตามธรรมชาติ

3.1.3.2 ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ควรร่วมมือ กันจัดสวนพุทธธรรม โดยการนำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มาจัดเป็นป้ายนิเทศ ที่เป็นหลักปรัชญาที่ควรรู้

3.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

3.2.1 ความมีอิสระในการจัดกิจกรรมของนักเรียน

3.2.1.1 ผู้บริหารและครู ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนเรียนรู้ และจดจำได้ง่าย

3.2.1.2 ควรเผยแพร่แผนงานโครงการให้บุคลากรทุกฝ่าย มีความรู้ความเข้าใจ ตรงกัน จะได้เป็นแนวเดียวกัน

3.2.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ อด ฝังเป็น ตามหลักไตรสิกขา

3.2.2.1 มีการจัดกิจกรรมให้เด็กเข้าค่ายพุทธบุตร โดยให้มีการจัดเข้าค่ายที่วัด โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วแต่ความเหมาะสม

3.2.2.2 การให้คำแนะนำ แนะนำต้องสม่ำเสมอการส่งเสริมกิจกรรม หลากหลาย การสอดคล้องดูแลในความประพฤติ การให้ความรักความอบอุ่นที่พึงมีแก่นักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2.3 ความเข้าใจในสภาพและศักยภาพของตนเอง การเอาใจใส่ดูแล ความมีน้ำใจ ของครูจะช่วยเหลือได้ดี

3.2.3 การได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

3.2.3.1 ควรจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้รอบคอบ แล้วติดตามผล ประเมินผล ว่าผลออกมาในทิศทางใด ถ้าผลออกมาดี ควรจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ถ้าผลออกมาไม่ดี ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง

3.2.3.2 ควรจัดการบริการแนะแนวแก่นักเรียนเพิ่มเติมมากกว่าเดิม เพื่อช่วยให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหานักเรียน

3.2.3.3 เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียน คิดสร้างสรรค์กิจกรรมของตัวเอง โดยมีครูผู้ปกครองเป็นผู้สนับสนุนในด้านต่าง ๆ

3.3 ด้านการเรียนการสอน

3.3.1 การนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3.3.1.1 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนกับแบบวัดผล ควรมีความสัมพันธ์กัน เช่น ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการ แต่แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ ยังใช้ระบบท่องจำ ซึ่งค้านกับการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ แล้วผลสัมฤทธิ์ที่ได้ ย่อมไม่เกินไปตามสภาพจริง

3.3.1.2 ครูผู้สอนเป็นตัวอย่างที่สำคัญ และต้องปฏิบัติให้นักเรียนเห็นเป็น
รูปธรรม ฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริง และสร้างกรณีศึกษาขึ้นมาให้เด็กนักเรียนได้ตัดสินใจ
ในการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ ด้วยตนเองและกลุ่ม

3.3.2 การส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา

3.3.2.1 ครูต้องตระหนักในบทบาท และหน้าที่ของครู ศึกษาหลักสูตรปรับ
เปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีความรู้ อย่างมีความสุข

3.3.2.2 ผู้บริหารและครูต้องคำนึงถึงหลักความจริง ความเป็นไปได้และดำเนิน
ไปในทางเดียวกันกับสังคมปัจจุบัน

3.3.2.3 ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล เพื่อที่จะปรับปรุงตัวเองให้มากกว่านี้

3.3.3 การนำครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่จัดการศึกษาดีเด่น

3.3.3.1 ควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ ในการบริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นโรงเรียนต้นแบบ มาให้ความรู้บุคลากร ในโรงเรียน ถ้าดำเนินงาน
โรงเรียนวิถิพุทธแล้วเกิดปัญหา ควรจะจัดบุคลากรไปศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ
เพื่อเป็นการประหยัคงบประมาณ

3.3.3.2 ควรจัดการบริการแนะแนวแก่เด็กนักเรียน เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม
เพื่อช่วยให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหของเด็กนักเรียน

3.3.3.3 ควรผู้บริหารและครู ควรรวมใจ รวมความคิด รวมพลัง งานก็จะ
พัฒนาไปด้วยดี

3.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

3.4.1 การส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์

3.4.1.1 การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนที่มีบรรยากาศน่าเรียนรู้

3.4.1.2 ใช้สื่อนวัตกรรมใหม่ๆ จัดสภาพโรงเรียน ห้องเรียนให้เหมาะสม และ
จัดการพัฒนาสถานที่ที่ดีขึ้น

3.4.2 การแสดงความเคารพต่อครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3.4.2.1 ต้องปลูกจิตสำนึกของเด็กนักเรียน ให้เกิดความเคารพต่อครู

3.4.2.2 ครูควรเป็นต้นแบบในเรื่องจริยวัตรที่ดี และควรมีเมตตาต่อเด็ก
มีคุณธรรมประจําใจอันประเสริฐ โดยการแสวงมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

3.4.3 การส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ

3.4.3.1 ผู้บริหารต้องปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้ครู และ
เด็กนักเรียนได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ

3.4.3.2 ควรนิมนต์พระที่มีความรู้ความสามารถ มาเป็นพระวิทยากร
บรรยายอบรมกับฆราวาสให้แก่ผู้บริหาร ครูและนักเรียน

3.5 ด้านการบริหารจัดการ

3.5.1 จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการบริหารงาน โรงเรียน

3.5.1.1 ผู้บริหารและครู ควรจัดการบริหารโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย
มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

3.5.1.2 ผู้บริหารโรงเรียน ควรขอความอุปถัมภ์ ในการของบประมาณ
จัดหาสื่อการเรียนการสอน จากวัด ชุมชน เป็นต้น

3.5.2 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร และการจัดการศึกษามีความ
สอดคล้องกับองค์กรทุกระดับ

3.5.2.1 ควรให้ผู้บริหารและครู จัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการ
ให้เป็นระบบ

3.5.2.2 ควรรัฐบาลควรส่งเสริมเครือข่ายระบบสารสนเทศ เพื่อแลกเปลี่ยน
ข้อมูลระหว่างกัน

3.5.3 การจัดทำระบบสารสนเทศมีความเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในการบริหาร
งานโรงเรียน

3.5.3.1 ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้ว่าแหล่งข้อมูลอยู่ส่วนไหน
และรัฐบาลต้องหาแหล่งข้อมูลเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนวิถีพุทธ

3.5.3.2 รัฐบาลควรจัดตั้งชมรมโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเป็นศูนย์กลาง
ในการจัดกิจกรรม ถ้าจัดกิจกรรมได้ดีเด่น ควรโฆษณาเผยแพร่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
ในภาคตะวันออก ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ จากการค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ ตามกรอบ
แนวคิดและสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก โดยรวม อยู่ในระดับ
ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก
แม้ว่าปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ จะได้พยายามทุ่มเทและเตรียมพร้อมเพื่อการบริหารงานโรงเรียน

และการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเต็มความสามารถแล้วก็ตาม แต่ด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรการบริหารงาน และการขาดแคลนอัตรากำลังบุคลากร ทำให้การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ได้รับผลกระทบ และส่งผลให้การดำเนินงานโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชัย ศ.วัฒนผล (2543) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการปฏิรูปโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า มีปัญหาการปฏิรูปโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปราโมทย์ สิงหรวงศ์ (2535) ที่ได้ศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินงานอาคารสถานที่ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก อันดับแรก คือ ด้านการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขาดการนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนน้อยไป ขาดการนำครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่จัดการศึกษาค้นคว้าส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาต่อไป ผู้บริหารขาดการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิชัย อิ่มอ่อง (2534) ที่ได้ศึกษา ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนที่เข้าโครงการ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน (2542) ที่ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเป็นปัญหาระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ไม่มีการกำหนดนโยบายและมาตรการในการควบคุมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน อาจเนื่องด้วยข้อจำกัดทางเวลาของผู้บริหารที่มีภารกิจหลายประการที่ต้องปฏิบัติ ทำให้การควบคุมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง กอปรกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรง ซึ่งชาญชัย อาจิณสมจารย์ (2538) กล่าวว่า วิชาครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เข้าใจถึงพัฒนาการและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เข้าใจหลักการสอนมีทักษะในการใช้เทคนิค เข้าใจความรู้ด้านต่าง ๆ

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เป็นปัญหาอันดับรองลงมา จากการวิจัย พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ขาดการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหารและการจัดการศึกษาไม่มีความสอดคล้องกับองค์กรทุกระดับ การจัดทำระบบสารสนเทศไม่มีความเป็นปัจจุบันเพื่อใช้ในการบริหาร

งานโรงเรียน ขาดการติดตามและประเมินผลคุณภาพการบริหารจัดการของโรงเรียน หรือขาดการจัดแบ่งส่วนการบริหารงานโรงเรียนอย่างเหมาะสมและไม่มีความเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธ หรุ่นเลิศ (2539 อ้างถึงใน กัญญา คงเพชรวิเศษ, 2544, หน้า 105) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ปัญหาเรื่องการขาดแคลนเอกสาร ตำรา สื่อ ตลอดจน วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาตนเองของครูมีข้อจำกัด

สำหรับปัญหาด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม เป็นปัญหาอันดับ 3 จากการวิจัย พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความไม่พอเพียงของอาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้ดูแลอาคารสถานที่ที่มีน้อยไป ขาดการจัดสวนพืชรธรรม เพื่อส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งของห้องสมุดยังไม่ดีพอ และขาดความสะอาดของห้องน้ำ-ห้องส้วม ซึ่งสอดคล้องกับคิลก พัฒนวิชัยโชติ (2536 อ้างถึงใน วิโรจน์ ปรุณนิม, 2542, หน้า 64) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรตรวจสอบอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ชำรุด จัดให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ อาคารสถานที่ของบุคลากร และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เคระคุปต์ (2544, หน้า 91-92) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า งานดูแลอาคารสถานที่และห้องเรียนเป็นภารกิจที่ครูหรือผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เกือบทุกแห่งจะต้องรับผิดชอบ ในการดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องเรียน รวมทั้งการจัดระเบียบของอุปกรณ์การเรียนการสอนบางแห่งอาจจะต้องดูแลเพิ่มเติมถึงภายนอกห้องเรียน รวมทั้งสถานที่ใกล้เคียงที่เด็กใช้ทำกิจกรรม เช่น หน้าห้องเรียนและบันได รวมทั้งห้องน้ำที่อยู่ในแต่ละห้องเรียน บางแห่งอาจจะมีพี่เลี้ยงช่วย แต่ส่วนนอกอาคารหรือสนามมักเป็นหน้าที่ของภารโรงหรือคนสวน

สำหรับปัญหาด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์เป็นปัญหาอันดับ 4 จากการวิจัย พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ขาดการส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ การแสดงความเคารพต่อครูทั้งต่อหน้าและลับหลังยังไม่ดีพอ การส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญน้อยไป และขาดการส่งเสริมความสามัคคีแบบกัลยาณมิตรอ่อนน้อม ถ่อมตนเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันยิ้มแย้มแจ่มใสมีเมตตาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่า เรื่องบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ ยังคงประสบปัญหาว่าผู้บริหาร คณาจารย์ขาดความเมตตากรุณาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อครูด้วยกัน

สำหรับปัญหาด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตเป็นปัญหาอันดับ 5 จากการวิจัย พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ขาดความมีอิสระในการจัดกิจกรรมของนักเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นตามหลักไตรสิกขาน้อยไป การได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ยังไม่มากพอ และการขาดให้ความร่วมมือของครูที่ปรึกษาฝ่ายกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับจรรยา เกษ โพนทอง (2527, หน้า 82) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรมและครูที่ปรึกษากิจกรรม ได้สรุปผลการวิจัยว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมนักเรียนมีระดับปานกลางและสรุปได้ดังนี้ โรงเรียนขาดความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ในกิจกรรมที่จัด บุคลากรไม่ได้รับการเตรียมตัวหรือฝึกอบรม เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ผู้บริหารหัวหน้าหมวดกิจกรรม และครูยังไม่ประสานงานกัน ซึ่งยังกล่าวอีกว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่พบในการบริหารกิจกรรมนักเรียนมีดังนี้ เกี่ยวกับการตัดสินใจ ขาดการสำรวจข้อมูล รายละเอียด ก่อนการตัดสินใจตั้งการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม เกี่ยวกับการวางแผน ขาดงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมนักเรียน เกี่ยวกับการจัดสายงาน และตัวบุคคลเพื่อกิจกรรม การจัดสายการบังคับบัญชาไม่ชัดเจน ปริมาณงานของครูอาจารย์มากเกินไป ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ เกี่ยวกับการติดต่อตั้งการเกี่ยวกับกิจกรรม การประชาสัมพันธ์อ่อนมาก รองลงมาคือขาดการปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดกิจกรรม เกี่ยวกับการประสานงานไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ครูที่ปรึกษากิจกรรมไม่มีความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการส่งเสริมและการจูงใจ ผู้เกี่ยวข้องไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ยังสอดคล้องกับนิคม ไชยศรีพรหม (2528, หน้า 102) ได้ศึกษาความสนใจในกิจกรรมนักเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสหศึกษา ตั้งกวดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ได้คำนึงถึงความสนใจของนักเรียน ก็อาจจะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบกับปัญหาในด้านความร่วมมือความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ครูและนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ในการจัดกิจกรรม ขาดบุคลากรและขาดคู่มือว่าด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน อภิปรายได้ดังนี้

2.1 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่อง

จากว่าผู้บริหารอาจจะเห็นว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ในเรื่องของนโยบาย แผนนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบาย และปัจจัยเกื้อหนุนยังใหม่อยู่ ทำให้ผู้บริหารมองเห็นปัญหาไปในแนวเดียวกัน จึงทำให้เห็นปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของภททีนี้ เพ็ญบุปผา (2539) ที่ได้ศึกษา ปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและประธานกรรมการการศึกษาโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นต่อปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของตำนาน บุญมาก (2544) ที่ได้ศึกษา ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเขาสงมี จังหวัดตราด พบว่า ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมมาตร สุวรรณทวี (2540) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติโดยรวมและแต่ละงานไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของประจักษ์ เขาทอง (2541) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานโดยไม่แตกต่างกัน

2.2 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้งขนาดใหญ่ ขนาดปานกลาง และขนาดเล็ก ได้รับนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มีความรู้ ความเข้าใจในการประชุมชี้แจงวิธีดำเนินการปฏิบัติการในรูปแบบ กฎระเบียบต่างๆ เหมือนกัน ไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนขนาดใดก็ต้องมีมาตรฐานการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีนโยบายเชิงรุกถึงบุคลากรและสถานศึกษาการปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องต่อพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกาศใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2542 มีผลบังคับใช้วันที่ 20 สิงหาคม 2545 จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับตัวพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขาวดี ค้างคูล (2547) ที่ได้ศึกษา สภาพ ปัญหาและการบริหารงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาการบริหารงานการศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของรังสรรค์ ชื่นชม (2536, หน้า 93-94) ที่ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 10 พบว่า โรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งโดยรวมและรายด้านที่ได้ศึกษา

2.3 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขาวดี ค้างคูล (2547) ที่ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและการบริหารงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาการบริหารงานการศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฉลิมรงค์ รามัญ (2545) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวม และรายด้านงานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวีระ เสาวโกมุท (2533) ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิทางวิชาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันในการบริหารหลักสูตร และไม่สอดคล้องกับเสนาะ มนต์วิเศษ (2543) ที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้และเข้าใจในลักษณะงานเพื่อการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน จึงทำให้สภาพ และปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก

3.1 ด้านกายภาพ/สภาพแวดล้อม ประเด็นแนวทางการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้ อันดับหนึ่ง ความพอเพียงของอาคารสถานที่ แนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ ภูมิวัฒนธรรมที่วัด เช่น นั่งสมาธิ เดินจงกรม ไน้บูโบสถ์ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 17) ได้สรุปว่าสถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิต ประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาส ต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษา ที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้ง ศิล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของ การกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมตัวอย่างดังนี้ มีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ ก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน (เพื่อใกล้ชิดศาสนา) มีกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีลทุกวัน อาจเป็น

บทกลอนหรือเพลง เช่น เกี่ยวกับกิจกรรมแผ่เมตตา (เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข) มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่าง ๆ เช่น นั่งสมาธิ ท่องอาขยานเพื่อสมาธิสวดมนต์สร้างสมาธิ หรือทำสมาธิเคลื่อนไหวอื่น ๆ เป็นประจำวันหรือก่อนเรียน (เพื่อพัฒนาสมาธิ) และผู้บริหารครูและนักเรียนควรร่วมมือร่วมใจกันจัดสวนพุทธธรรมในบริเวณโรงเรียน สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่า โรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น สวยงาม สะอาดเป็นระเบียบ ปลอบคลายให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย สบายกาย สบายใจ มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียนและบุคคลในชุมชน คือมีพระพุทธรูปที่เด่นชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย มีแหล่งเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรมเพื่อประกอบสัมมาอาชีวะ มีห้องจริยธรรม ห้องสมุดพระพุทธศาสนา ทุกห้องเรียน มีพระพุทธรูปเพื่อให้นักเรียนได้เห็นและระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ ครูและนักเรียนร่วมมือกันจัดสภาพห้องเรียนให้เป็นห้องพุทธธรรม โดยการใช้ถื่นวัดกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535) ได้สรุปไว้ว่า การจัดสภาพห้องเรียน ได้แก่ อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ถิ่น นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์ และการเงินของโรงเรียน รวมทั้งระบบข้อมูลและเครือข่ายการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรภายนอก อันคับสอง การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้ดูแลอาคารสถานที่ แนวทางพัฒนา คือ สร้างจิตสำนึกให้เด็กนักเรียนมีความรับผิดชอบหน้าที่ในโรงเรียน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2538) ได้สรุปไว้ว่าโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ที่สร้างจิตสำนึกให้เด็กนักเรียน ได้พัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยผู้บริหารควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ควรจัดให้ผู้บริหาร และครูในโรงเรียน ไปอบรมศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรต้องได้รับการอบรมเป็นบุคคลต้นแบบ ซึ่งเป็นผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน บุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็นอย่างดี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถิพุทธ และเป็นกัลยาณมิตร มีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่อให้เห็น” พร้อมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี และเน้นความพร้อมที่ครูและนักเรียนจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนา ดำเนินการให้ทุกคนรับผิดชอบ

และคิดว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมเหมือนของตนเอง
 อันดับสาม การจัดสวนพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม แนวทางการพัฒนา คือ
 ควรสอดคล้องหลักพุทธธรรม ควบคู่กับการเรียนตามธรรมชาติ สอดคล้องกับสมเด็จพระ
 พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2527, หน้า 29-30) ทรงเสนอหลักการสอดคล้อง
 การเผยแผ่หลักพุทธธรรมตามแนวพุทธศาสนาไว้ 3 ประการดังนี้ สอนให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นจริง
 ในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น สอนให้ผู้ฟังตรงตามให้เห็นจริงได้ สอนให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับ
 ประโยชน์โดยสมควรแก่การปฏิบัติ ซึ่งข้าเถลิง วุฒิจันทร์ (2526, หน้า 151-152) เสนอว่า
 ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรมเพื่อประชาชน เกิดศรัทธาและตั้งมั่น อยู่ในสัมมาปฏิบัติ ควรยึด
 หลักการต่อไปนี้ อบรมสั่งสอนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม และให้เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา
 โดยถูกต้อง อบรมสั่งสอนและแนะนำให้รู้ เข้าใจและปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ถูกต้อง
 หาอุบายสกัดกั้นมิให้สัทธรรมปฏิรูปเกิดขึ้น ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม
 ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ควรร่วมมือกันจัดสวนพุทธธรรม โดยการนำคำสั่งสอนของ
 พระพุทธเจ้า มาจัดเป็นป้ายนิเทศ ที่เป็นหลักปรัชญาที่ควรรู้ สอดคล้องกับจิตรา ปานสกุล (2539)
 ได้กล่าวไว้ว่า จัดให้มีป้ายแสดงคตินิยม คำขวัญทางศาสนา ป้ายแสดงปรัชญาคุณธรรม ที่โรงเรียน
 ยึดมั่น ตีพิมพ์ประกาศไว้ในที่อันควร หรือป้ายแจ้งข้อค้นพบทางพฤกษศาสตร์ ของโรงเรียน
 ก็ควรเพิ่มป้ายคำขวัญ หรือคตินิยมที่โรงเรียนต้องการเข้าไปด้วย เพื่อจะได้เป็นการสอน จริยธรรม
 ผ่านทางสายตาของนักเรียน ทั้งจะทำให้นักเรียนรักการอ่านไปโดยปริยาย

3.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ประเด็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้
 อันดับหนึ่ง ความมีอิสระในการจัดกิจกรรมของนักเรียน แนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารและครู
 ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อให้เด็ก
 นักเรียนเรียนรู้และจดจำได้ง่าย สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535)
 ได้สรุปไว้ว่า การวางแผนการเรียนการสอนต้องวิเคราะห์/วินิจฉัยผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
 เพื่อศึกษาสภาพความพร้อมและนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการ
 สอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรใช้เทคนิควิธีสอน
 ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ คือ ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
 กันมีการทำงานร่วมกันและเป็นผู้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง มีการใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และ
 เทคโนโลยีที่หลากหลายทันสมัย มีจำนวนเพียงพอ สามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับวัย
 ของผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างปลอดภัย ดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ
 และต่อเนื่องโดยมีโครงการ/งานนิเทศภายใน มีการบันทึกผลของการนิเทศและนำผลการนิเทศ
 มาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาบุคลากร และควรเผยแพร่แผนงานโครงการ

ให้บุคลากรทุกฝ่าย มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน จะได้เป็นแนวเดียวกัน อันสืบเนื่อง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ตามหลักไตรสิกขา แนวทางการพัฒนา คือ มีการจัดกิจกรรมให้เด็กเข้าค่ายพุทธบุตร โดยให้มีการจัดเข้าค่ายที่วัด โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วแต่ความเหมาะสม สอดคล้องกับท้องถิ่น เจริญอักษร (2522) ได้กล่าวไว้ว่าควรจัดให้มีกิจกรรมนักเรียน เช่น จัดให้มีกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา มีการจัดเข้าค่ายพุทธบุตร จัดอบรมศีลธรรม หรือที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น รายละเอียดของกิจกรรมในแนวดังกล่าว จะช่วยทำให้นักเรียนมีความซาบซึ้งจริงใจ มองเห็นคุณค่าของจริยธรรม วัฒนธรรมได้ การให้คำแนะนำ แนะนำต้องสม่ำเสมอการส่งเสริมกิจกรรมหลากหลาย การสอดคล้องดูแลในความประพฤติ การให้ความรักความอบอุ่นที่พึงมีแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน และความเข้าใจในสภาพและศักยภาพของตนเอง การเอาใจใส่ดูแล ความมีน้ำใจของครูจะช่วยเหลือได้ดี อันสืบเนื่อง การได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้ต่อเนื่อง แล้วติดตามผล ประเมินผล ว่าผลออกมาในทิศทางใด ถ้าผลออกมาดี ควรจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ถ้าผลออกมาไม่ดี ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2521, หน้า 22-25) ได้สรุปไว้ว่าในการจัดกิจกรรมนักเรียนให้ได้รับผลประโยชน์ตามหลักการดังกล่าว มีข้อควรคำนึงว่าคณะครู นักเรียน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือ เอาใจใส่ต่อการดำเนินงานให้พร้อมเพรียงเป็นหนึ่งเดียวกันเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนควรต้องให้ความสนใจกำกับติดตามผลเพื่อให้งานการจัดกิจกรรมนักเรียนปราศจากปัญหาอุปสรรค และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ ควรจัดการบริการแนะแนวแก่เด็กนักเรียนเพิ่มเติมมากกว่าเดิม เพื่อช่วยให้คำปรึกษา สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่าการหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาวิถียุทธวิธี ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศรัทธา ความรู้ชัดในพุทธธรรม ถ้าเป็นคฤหัสถ์ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น เป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบาขมข เป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติธรรม เป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมากในการให้คำแนะนำ แนะนำ โดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา และแก้ไขปัญหของ

เด็กนักเรียน และเป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กนักเรียน คิดสร้างสรรค์กิจกรรมของตัวเอง โดยมีครูผู้ปกครองเป็นผู้สนับสนุนในด้านต่าง ๆ

3.3 ด้านการเรียนการสอน ประเด็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

อันดับหนึ่ง การนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนา คือ สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนกับแบบวัดผล ควรมีความสัมพันธ์กัน เช่น ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการ แต่แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ ยังใช้ระบบท่องจำ ซึ่งค้านกับการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ แล้วผลสัมฤทธิ์ที่ได้ ย่อมไม่เป็นไปตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน โดยเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ครูผู้สอนเป็นตัวอย่างที่สำคัญ และต้องปฏิบัติให้นักเรียนเห็นเป็นรูปธรรม ฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริง และสร้างกรณีศึกษาขึ้นมาให้เด็กนักเรียนได้ตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองและกลุ่ม และสอดคล้องกับจินดา หมีทอง (2536, หน้า 4-6) ได้เสนอแนะแนวการสอนไว้ด้วยดังนี้ ครูผู้สอนต้องปรับบริบทฯ ทำให้เหมาะสมกับการเป็นครูผู้สอนพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นผู้มีมารยาทชาวพุทธเต็มที่ให้นักเรียนเห็นประจำ ครูต้องแสดงให้เห็นนักเรียนดูเป็นตัวอย่าง เปลี่ยนภาพลักษณ์ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาจากครูแก่ๆ โบราณมาเป็นครูที่แต่งตัวทันสมัย ทันเหตุการณ์เป็นผู้มีบุคลิกดี ภูมิฐาน น่าเชื่อถือ คล่องแคล่ว ว่องไว ไม่เฉื่อยชา เตรียมอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้มาก ๆ และจดจำหลักธรรมพุทธภาษิตความหมายศัพท์ไว้ เพื่อจะได้ใช้ได้ทันทีที่ นักเรียนจะมองว่าครูมีความรู้ลุ่มลึก น่าเชื่อถือ

การจัดสภาพแวดล้อมที่จะเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนพระพุทธศาสนาสมควรจะมีโต๊ะหมู่บูชา พยายามใช้ศรัทธาเป็นเครื่องนำในการสอนและชี้ให้นักเรียนเห็นประโยชน์จากการเรียนพระพุทธศาสนา พยายามย้าให้นักเรียนมั่นใจในการทำควาดี สอนให้นักเรียนรู้จักละอายเกรงกลัวต่อบาป โดยใช้คำพูดในเชิงบวกและเชิงลบ แทรกในกระบวนการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้คิดและ ปรับพฤติกรรมที่กระทำอยู่ โดยปรับและเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมที่ดีขึ้น

ยังสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535) ได้สรุปไว้ว่า ครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเหมาะสมกับอาชีพครู ทางโรงเรียนต้องดำเนินการบรรจุครูเข้าปฏิบัติงานตามวุฒิ/ความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจสอดคล้องและเพียงพอ กับสาขาวิชาที่สอน มีการจัดทำทะเบียนประวัติไว้เป็นปัจจุบันเก็บรักษาไว้สะดวกต่อการค้นหาข้อมูล

ครูผู้สอนทุกคนมีความประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกด้าน เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของคุรุสภา และต้องเป็นผู้ที่มี

ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 อันดับสอง การส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา แนวทางการพัฒนา คือ ครูต้องตระหนักในบทบาท และหน้าที่ของครู ศึกษาหลักสูตรปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีความรู้ อย่างมีความสุข สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2535) ได้สรุปไว้ว่า การสอนพระพุทธศาสนาให้เกิดศรัทธาควบคู่กับการคิดอย่างมีเหตุผล ครูผู้สอน ควรเป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทยด้วยการเสริมสร้างศรัทธาเป็นกระบวนการสร้างความรู้สึกเลื่อมใสและเชื่อมั่น ในคุณของพระรัตนตรัยทำให้เด็กนักเรียนมีความสุขกับการเรียน และมีความเชื่อมั่นจากการเรียน พระพุทธศาสนา ผู้บริหารและครูต้องคำนึงถึงหลักความจริง ความเป็นไปได้และดำเนินไปในทาง เดียวกันกับสังคมปัจจุบัน ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล เพื่อที่จะปรับปรุงตัวเองให้มากกว่านี้ สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการการศึกษาแนวทาง พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (2538) ได้เสนอแนวทางการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ เด็กนักเรียนดังนี้ คือการออกคำสั่งให้เด็กทำตามหรือละเว้นการกระทำที่ไม่ดี การตรวจตราว่าเด็ก ทำตามหรือไม่ ถ้าเด็กทำอย่างเหมาะสมก็ให้รางวัลและส่งเสริม ถ้าเด็กไม่ทำตามก็ดักเตือน แล้วจึงค่อยลงโทษ ให้เหตุผลเมื่อสั่ง เมื่อให้รางวัล และเมื่อลงโทษเด็ก ผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก นักเรียนต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง อันดับสอง การนำครูไปศึกษาดูงาน โรงเรียนที่จัดการศึกษาคดีเด่น แนวทางการพัฒนา คือ ควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ ในการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นโรงเรียนต้นแบบ มาให้ความรู้บุคลากร ในโรงเรียน ถ้าดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธแล้วเกิดปัญหา ควรจะจัดบุคลากรไปศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ เพื่อเป็นการประหยัคงบประมาณ สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปว่า การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาควรดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องมีรูปแบบวิธีการหลากหลาย เหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของตนเอง แนวทางสำคัญ หนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือการปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำ ในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ควรนิมนต์พระที่มีความรู้ความสามารถ มาเป็นพระวิทยากรบรรยายอบรมกัมมัฏฐานให้แก่ผู้บริหารครูและนักเรียน ควรจัดการบริการแนะแนว แก่เด็กนักเรียน เพิ่มเติมมากกว่าเดิม เพื่อช่วยให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหามาของเด็กนักเรียน สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่า การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็น กัลยาณมิตรในการพัฒนาวิถิพุทธนี้ ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศรัทธา ความรู้ชัดในพุทธธรรม ผู้บริหารและครู ควรรวมใจ

รวมความคิด รวมพลัง งานก็จะพัฒนาไปด้วยดี สอดคล้องกับเพ็ญภา ช้อยดา (2546) กล่าวว่า iva ผู้บริหารและครูได้มีแนวความคิด ที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์ จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบันเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดที่มีคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุข อย่างแท้จริง

3.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ประเด็นแนวทางพัฒนาการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้ อันดับหนึ่ง การส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนา คือ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนที่มีบรรยากาศน่าเรียนรู้ สอดคล้องกับกระทรวง ศึกษาธิการ (2538) ได้สรุปไว้ว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อ การเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ มีความรักสามัคคี รวมทั้งการจัดให้โรงเรียนมีความร่มรื่น มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่ฝุ่น ไร่กล้วย สอดคล้องกับสำนักพัฒนาวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ที่สรุปว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามที่ปรากฏในพระพุทธรศาสนาและแนวทางในการจัด บรรยากาศสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สามารถสรุปเป็นหลักการ ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนวัดพุทธได้ดังนี้ บรรยากาศสงบเงียบ เรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ร่มรื่น ใกล้ชิดกับชุมชน สะอาด มีระเบียบ ทันทสมัย มีการปรับปรุงพัฒนา อยู่เสมอ เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรม ใช้สื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ จัดสภาพโรงเรียน ห้องเรียนให้เหมาะสมและจัดการพัฒนาสถานที่ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนัก พัฒนาวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปไว้ว่า บรรยากาศในห้อง เรียนมีความสงบ สะอาด ครูและนักเรียน มีความสำรวมตนอยู่เสมอและอุปกรณ์การเรียน การสอนทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อที่เกิดจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีความสุขปลูกฝังคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความรู้ ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สถานศึกษาต้องมีความใกล้ชิดธรรมชาติชุมชน และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น อันดับสอง การแสดงความเคารพต่อครูทั้งค่อนหน้าและกลับหลัง แนวทางการพัฒนา คือ ต้องปลูกจิตสำนึกของเด็กนักเรียน ให้เกิดความเคารพต่อครู โดยครูควรเป็นต้นแบบในเรื่องจริยา วัตรที่ดี และควรมีเมตตาต่อเด็ก มีคุณธรรมประจำใจอันประเสริฐ โดยการแสวงมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และสอดคล้องกับสำนักพัฒนาวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบ ไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการ

ปฏิบัติตน บุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็น
 อย่างดี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธ และเป็นกัลยาณมิตร มีลักษณะ
 ของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้รู้ อยู่ให้เห็น” พร้อมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี
 อันดับสาม การส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ แนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหาร
 ต้องปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้ครูและเด็กนักเรียนได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ
 สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้สรุปว่า
 การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีรูปแบบวิธีการหลากหลาย
 เหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของตนเอง แนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือ การ
 ปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติ
 เป็นตัวอย่าง ควรนิมนต์พระที่มีความรู้ความสามารถ มาเป็นพระวิทยากรบรรยายอบรมกัมมัฏฐานให้
 แก่ผู้บริหารครูและนักเรียน

3.5 ด้านการบริหารจัดการ ประเด็นแนวทางการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้
 อันดับหนึ่ง จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียน แนวทางการพัฒนา
 คือ ผู้บริหารและครู ควรจัดการบริหารโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความรวดเร็ว
 ทันต่อเหตุการณ์ ผู้บริหารโรงเรียน ควรขอความอุปถัมภ์ ในการของบประมาณ จัดหาสื่อการเรียนการ
 สอน จากวัด ชุมชน เป็นต้น อันดับสอง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร และการจัด
 การศึกษามีความสอดคล้องกับองค์กรทุกระดับ แนวทางการพัฒนา คือ ควรให้ผู้บริหารและครู
 จัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการให้เป็นระบบ และรัฐบาลควรส่งเสริมเครือข่ายระบบ
 สารสนเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน อันดับสาม การจัดทำระบบสารสนเทศมีความเป็น
 ปัจจุบัน เพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียน แนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้าง
 ไกล รู้ว่าแหล่งข้อมูลอยู่ส่วนไหน และรัฐบาลต้องหาแหล่งข้อมูลเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนวิถีพุทธ
 รัฐบาลควรจัดตั้งชมรมโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ถ้าจัดกิจกรรมได้ดีเด่น
 ควรโฆษณาเผยแพร่ สอดคล้องกับกรมการศาสนา (ม.ป.ป., หน้า 5) ให้ความเห็นว่า การประชา
 สัมพันธ์เป็นการช่วยป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิดอันเกี่ยวกับเรื่องพุทธศาสนาและเป็นผล
 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีของเยาวชนและประชาชนที่มีต่อพุทธศาสนา
 การประชาสัมพันธ์ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีของเยาวชนและประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา
 การประชาสัมพันธ์นั้นอาจทำได้โดยผ่านทางเอกสาร สิ่งพิมพ์ ข่าวสาร สื่อสารมวลชนต่าง ๆ
 และการจัดนิทรรศการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก มีปัญหาที่ต้องดำเนินการพัฒนา โดยผู้บริหารควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ในด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม ความพอเพียงของอาคารสถานที่ควรจัดให้มีพร้อมส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้ดูแลอาคารสถานที่ มีการจัดสวน พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรมีการจัดสภาพโรงเรียนสะอาดปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ

2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ควรมีความมีอิสระในการจัดกิจกรรมของนักเรียน มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกฝน อบรมให้เกิดการกิน อยู่ ชู ฟังเป็น ตามหลักไตรสิกขา การได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรม ควรให้มีการให้ความร่วมมือของ ครูที่ปรึกษาฝ่ายกิจกรรม และการจัดกิจกรรมค้นไม้พุดได้ ที่เน้นคตินิยมทางพระพุทธศาสนา

3. ด้านการเรียนการสอน ควรมีการนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐาน ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ควรมีการนำครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่จัดการศึกษาดีเด่น และมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายครอบคลุมตามหลักทฤษฎี 4 (กาย ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยมีจุดเน้น เพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง

4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ควรมีการส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ มีการแสดงความเคารพต่อครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตลอดจนควรมีการส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ ควรให้ครูและบุคลากรอื่น ๆ ภายในโรงเรียนมีความสามัคคี และควรให้มีการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเมตตาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง

5. ด้านการบริหารจัดการ ควรจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียน มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหารและการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับองค์กรทุกระดับ และมีการติดตามและประเมินผลคุณภาพการบริหารจัดการของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนวิถีพุทธกับโรงเรียนทั่วไปในภาคตะวันออก

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างโรงเรียนวิถิพุทธกับ โรงเรียนทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียง
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนระหว่าง โรงเรียนวิถิพุทธกับ โรงเรียนทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียง
4. ควรเปรียบเทียบคุณลักษณะของโรงเรียนวิถิพุทธกับ โรงเรียนทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียง
5. ควรศึกษาผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามแนวพุทธ